

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Қазақтың ұлттық құндылықтары негізінде адалдыққа тәрбиелеу

ЖАРИЯЛАНДЫ
23.12.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/186077/>**Бажикеева Гульбан Абдикеримовна***Мектепалды сынып тәрбиешісі**Алматы облысы, Ұйғыр ауданы, Ақтам ауылы**Ақтам орта мектебі мектепке дейінгі шағын орталығымен КММ***Кіріспе**

Қазіргі қоғамда адамгершілік құндылықтарды, соның ішінде адалдық қасиетін жас ұрпақтың бойына сіңіру ерекше маңызға ие болып отыр. Әлеуметтік өзгерістер мен жаһандану үдерісі жағдайында ұлттық болмысты сақтау, рухани құндылықтарға негізделген тәрбие беру мектепке дейінгі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі болып табылады. Адалдық – тұлғаның ішкі мәдениетін, мінез-құлқын және өмірлік ұстанымын айқындайтын негізгі адамгершілік қасиеттердің бірі.

Мектепке дейінгі жас – баланың мінез-құлқы, құндылық бағдарлары мен моральдық түсініктері қалыптасатын шешуші кезең. Бұл кезеңде баланың бойына адалдық, әділдік, шыншылдық сияқты қасиеттерді дарыту ұлттық тәрбиенің мазмұнымен тығыз байланысты. Қазақ халқының ұлттық құндылықтары – салт-дәстүр, әдет-ғұрып, халық ауыз әдебиеті, ұлттық ойындар мен өмірлік тәжірибе – адалдыққа тәрбиелеудің бай педагогикалық әлеуетін қамтиды. Сондықтан балабақшада қазақтың ұлттық құндылықтары негізінде адалдыққа тәрбиелеу ғылыми-педагогикалық тұрғыдан өзекті мәселе болып табылады.

Негізгі бөлім

Қазақтың ұлттық құндылықтары – ғасырлар бойы қалыптасқан тәрбиелік жүйенің негізі. Халық педагогикасында адалдық қасиеті ерекше бағаланып, ол адамның ар-намысы мен абыройының өлшемі ретінде қарастырылған. «Адалдық – ардың ісі», «Тура биде туған жоқ» сияқты мақал-мәтелдер адалдықтың өмірлік маңызын айқын көрсетеді.

Осы құндылықтарды мектепке дейінгі тәрбие мазмұнына енгізу баланың адамгершілік дамуына берік негіз қалайды.

Адалдыққа тәрбиелеу ең алдымен баланың дұрыс мінез-құлық дағдыларын қалыптастырумен байланысты. Балабақшада бұл үдеріс күнделікті қарым-қатынас, ойын және бірлескен әрекет арқылы жүзеге асады. Тәрбиеші ұлттық құндылықтарға сүйене отырып, балаға шындықты айту, өз әрекетіне жауап беру, өзгенің еңбегін құрметтеу сияқты қарапайым, бірақ маңызды ұстанымдарды түсіндіреді. Бұл түсініктер баланың сана-сезімінде біртіндеп моральдық нормаға айналады.

Қазақ халқының халық ауыз әдебиеті адалдыққа тәрбиелеудің тиімді құралы болып табылады. Ертегілер мен аңыздарда адал кейіпкерлер әрдайым жеңіске жетіп, әділетсіздік әшкереленеді. Мысалы, батырлар жыры мен тұрмыс-салт ертегілерінде шыншылдық пен әділдік жоғары бағаланады. Балабақшада ертегіні әңгімелеу, сахналау және талқылау арқылы бала адалдықтың мәнін эмоционалдық деңгейде қабылдайды.

Ұлттық ойындар да адалдыққа тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады. Ойын барысында бала ережені сақтау, әділ ойнау, жеңісті немесе жеңілісті адал қабылдау дағдыларын меңгереді. Қазақтың дәстүрлі ойындарында әділдік пен шыншылдық басты талап ретінде қойылады. Бұл баланың әлеуметтік мінез-құлқын қалыптастырып, адалдықты тәжірибе жүзінде игеруіне мүмкіндік береді.

Ұлттық салт-дәстүрлер арқылы адалдыққа тәрбиелеу баланың рухани дамуына оң әсер етеді. Үлкенді сыйлау, уәдеге беріктік, аманатқа адал болу сияқты дәстүрлі ұстанымдар қазақ тәрбиесінің өзегін құрайды. Балабақшада осы салт-дәстүрлердің мазмұнын баланың жас ерекшелігіне сай бейімдеп түсіндіру адалдық қасиетінің мәнін тереңдетеді.

Адалдыққа тәрбиелеуде тәрбиешінің жеке үлгісі ерекше маңызға ие. Тәрбиеші өз әрекетімен, сөзімен және қарым-қатынасымен адалдықтың үлгісін көрсеткен жағдайда ғана тәрбиелік ықпал нәтижелі болады. Балалар ересектердің мінез-құлқын бақылау арқылы үйренетіндіктен, тәрбиешінің әділ, шыншыл және жауапты болуы баланың адалдық қасиетін қалыптастырудың маңызды шарты болып табылады.

Отбасы мен балабақша арасындағы ынтымақтастық та адалдыққа тәрбиелеуде шешуші рөл атқарады. Үйде және балабақшада қойылатын талаптардың бірізділігі баланың мінез-құлқында тұрақты адалдық дағдыларын қалыптастырады. Ата-анамен бірлескен тәрбие жұмысы ұлттық құндылықтарға негізделген адалдық тәрбиесінің тиімділігін арттырады.

Практикалық тұрғыдан алғанда, қазақтың ұлттық құндылықтары негізінде адалдыққа тәрбиеленген балалар өз әрекетіне жауапты, шыншыл және әділ болуға ұмтылады. Бұл қасиеттер баланың мектепке дайындығын жеңілдетіп қана қоймай, оның болашақ

тұлғалық дамуына оң әсер етеді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, қазақтың ұлттық құндылықтары негізінде адалдыққа тәрбиелеу мектепке дейінгі тәрбиенің маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Ұлттық тәрбиеге сүйенген адалдық тәрбиесі баланың рухани-адамгершілік дамуын қамтамасыз етіп, оның мінез-құлқында тұрақты моральдық ұстанымдарды қалыптастырады.

Балабақша жағдайында ұлттық құндылықтарды жүйелі және мақсатты қолдану, тәрбиешінің жеке үлгісі мен ата-анамен ынтымақтастық адалдыққа тәрбиелеудің нәтижелілігін арттырады. Сондықтан қазақтың ұлттық құндылықтарына негізделген адалдық тәрбиесі – болашақта саналы, әділ және жауапты тұлға қалыптастырудың берік негізі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Жұмабаева Ә., Қожахметова К. *Мектепке дейінгі педагогика*. – Алматы: «Мектеп», 2019.
2. Омарова Б. *Қазақ этнопедагогикасының негіздері*. – Алматы: «Атамұра», 2018.
3. Нұрғалиева Г.Қ. *Балабақшадағы адамгершілік тәрбие әдістемесі*. – Алматы: «Білім», 2017.
4. Құлманова Р. *Мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиенің мазмұны*. – Алматы: «Рауан», 2019.
5. Сағындықова А.Т. *Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие технологиялары*. – Алматы: «Өрлеу», 2020.
6. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» журналы. Ғылыми-әдістемелік басылым, №3, 2021.
7. «Балабақша әлемі» журналы. Республикалық ғылыми-практикалық журнал, №2, 2020.
8. Әлімқұлов Т. *Қазақ халық педагогикасы және тәрбие*. – Алматы: «Қазақ университеті», 2016.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimgger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.